

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในชุมชนเทศบาลกันทรารมณ อำเภอกันทรารมณ จังหวัดศรีสะเกษ โดยศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จนได้รับรางวัลดีเด่นรวมทั้งเงื่อนไขการมีส่วนร่วมแล้ว วิเคราะห์ หาข้อสรุปวิจัย ตามลำดับดังนี้

1. การเลือกพื้นที่ศึกษา
2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก
3. เครื่องมือในการดำเนินการวิจัย
4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การตรวจสอบคุณภาพความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล
7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การเลือกพื้นที่ศึกษา

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่น โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและสอบถามจากผู้รู้ในวงการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่าโรงเรียนที่มีความดีเด่นในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือโรงเรียนกันทรารมณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่และเป็นโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนพระราชทาน นอกจากนั้นยังเป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลอีกหลายประเภท เช่น เป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลในการช่วยเหลือนักเรียนดีเด่น เป็นโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกโรงเรียนในฝันประจำอำเภอ และยังได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนต้นแบบของโรงเรียนในฝันของกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย ซึ่งเป็นการเลือกพื้นที่อย่างเจาะจงและเป็นโรงเรียนที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้คือ เป็นโรงเรียนที่ทำการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นโรงเรียนที่ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาจากสำนักงานรับรองและประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน เป็นโรงเรียนต้นแบบของกระทรวงศึกษาธิการ และเป็นโรงเรียนที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้วางแผนการศึกษาจากกลุ่มบุคคล เพื่อให้ครอบคลุมปรากฏการณ์ที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือก โดยใช้วิธีเจาะจงตามคุณสมบัติ โดยแบ่งเป็นกลุ่มบุคคลหลัก 9 กลุ่มด้วยกันคือ

1. ผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ โรงเรียนฝ่ายวิชาการ และรองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายพัฒนานักเรียน โรงเรียนกันทรารมย์ รวมจำนวน 3 คน
2. กลุ่มครูผู้สอน ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนกันทรารมย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยเลือกมากลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มละ 1 คน จำนวน 8 กลุ่ม รวม 8 คน
3. ผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนที่มีบุตรเล่าเรียนศึกษาในโรงเรียนกันทรารมย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ในปีการศึกษา 2547 จำนวน 2 คน
4. กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ เจ้าอาวาส นายกสมาคมศิษย์เก่า หรือผู้นำชุมชนกลุ่มต่างๆ ในชุมชนกันทรารมย์ โดยคัดเลือกมาจำนวน 4 คน
5. กลุ่มนักเรียน ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 และโรงเรียนกันทรารมย์ เป็นนักเรียนชาย 2 คน และนักเรียนหญิง 2 คน รวม 4 คน
6. ผู้นำองค์กรส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศบาลอำเภอกันทรารมย์ อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 1 คน
7. กลุ่มประชาชน ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเทศบาลกันทรารมย์ โดยเลือกมาจากกลุ่มประชาชนที่ให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนละ 8 คน
8. กลุ่มผู้มีส่วนร่วมมากในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กลุ่มประชาชนที่มีส่วนร่วมมาก ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีส่วนร่วมงาน/ กิจกรรมของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ จำนวน 8 คน
9. กลุ่มผู้มีส่วนร่วมน้อยในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กลุ่มประชาชนที่มีส่วนร่วมน้อยในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ค่อยจะเข้าร่วมในงาน/ กิจกรรมของโรงเรียน จำนวน 8 คน

เครื่องมือในการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีเครื่องมือวิจัยประกอบด้วย

1. ผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย โดยผู้วิจัยเป็นผู้เข้าดำเนินการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก และผู้ช่วยวิจัยทำหน้าที่เป็นผู้จดบันทึกการสนทนา และบริการทั่วไป

2. เครื่องอัดเทป ระบบดิจิตอลที่นำไปอัดเสียงระหว่างสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลโดยละเอียด

3. อุปกรณ์จัดกิจกรรมกลุ่ม และอุปกรณ์เสนอข้อมูลสาธารณะ เช่น กระดาษขาวเทา ปากกาหลากสี กาว กรรไกร

4. กล้องถ่ายภาพ วีดีโอดิจิตอล เก็บข้อมูลทั้งภาพและเสียงในบรรยากาศชั้นตอนและกระบวนการที่ดำเนินการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. กล้องถ่ายภาพนิ่ง เพื่อเก็บภาพในกิจกรรมที่สำคัญต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6. แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย

6.1 แนวการสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียนและผู้ช่วยบริหาร โรงเรียนที่มีส่วนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งนอกจากผู้บริหารแล้ว ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ช่วยผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญอีก 2 คน คือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ และผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนที่รับผิดชอบงานการสัมพันธ์กับชุมชนอีก 1 คน รวมเป็นจำนวน 3 คน

6.2 แนวการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งคัดเลือกมาจากผู้นำชุมชนประกอบด้วย เจ้าอาวาส จำนวน 1 รูป นายกสมาคมศิษย์เก่า จำนวน 1 คน และผู้นำประจำคุ้มในหมู่บ้านอีก จำนวน 2 คน รวมเป็นจำนวน 4 คน

6.3 แนวการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งคัดเลือกจากผู้ปกครองที่มีบุตรกำลังศึกษาในโรงเรียนกันทรารมย์ ปีการศึกษา 2547 จำนวน 2 คน

6.4 แนวการสัมภาษณ์นักเรียนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคัดเลือกนักเรียนที่กำลังศึกษาในโรงเรียนกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 คน เป็นนักเรียนชาย 1 คน นักเรียนหญิง 1 คน และนักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 คน เป็นนักเรียนชาย 1 คน และนักเรียนหญิง 1 คน รวมจำนวนนักเรียนที่จะให้การสัมภาษณ์จำนวน 4 คน

6.5 แนวการสัมภาษณ์ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เนื่องจากโรงเรียนก้นทธารมณมีสถานที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลก้นทธารมณ ซึ่งคัดเลือกผู้ให้การสัมภาษณ์ จำนวน 1 คน ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี จำนวน 1 คน

6.6 แนวสนทนากลุ่มในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

6.6.1 กลุ่มคณะครูที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งคัดเลือกมาจากครูที่ทำการสอนในโรงเรียนก้นทธารมณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำนวน 8 คน ซึ่งประกอบด้วยครูผู้ทำการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระละ 1 คน เพื่อให้ได้กลุ่มคณะครูที่มาจากกลุ่มวิชาต่าง ๆ

6.6.2 กลุ่มคณะประชาชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคัดเลือกกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในคุ้มต่าง ๆ คุ้มละ 1 คน รวม 8 คน

6.6.3 กลุ่มที่มีส่วนร่วมมากในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำการคัดเลือกโดยการสอบถามผู้บริหาร และผู้ช่วยบริหารสถานศึกษาถึงบุคคลที่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดี ให้ความร่วมมือทุกครั้งขอความร่วมมือ จำนวน 8 คน

6.6.4 กลุ่มที่มีส่วนร่วมน้อยในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำการคัดเลือกโดยสอบถามผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาถึงบุคคลที่ให้ความร่วมมือน้อยไม่ก่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดทำกิจกรรมของโรงเรียน จำนวน 8 คน

6.7 แนวการสังเกตในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 3 ท่าน คือ

1. รศ.ดร.บุปผา ศิริรัมย์ รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
 2. ผศ.ดร.สมคิด บุญเรือง หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยบูรพา
 3. ดร.สมศักดิ์ ถิลา อาจารย์ภาควิชาวิจัยและวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา
- ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา ทั้ง 3 ท่าน ได้ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่อง ก่อนที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลจากชุมชนอย่างละเอียดและครบถ้วนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและปัญหาในการวิจัย ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการในการศึกษารวบรวมข้อมูล 4 วิธีการหลัก คือ การศึกษาข้อมูลประกอบเอกสาร การสัมภาษณ์ระดับลึก (Indept Interview) การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) และวิธีการสังเกตและจดบันทึก (Observation and Field-Note) ซึ่งมีรายละเอียดของการดำเนินการศึกษาข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลประเภทเอกสารเพื่อให้ทราบถึงการตั้งเป้าหมายการดำเนินการตามนโยบายยุทธศาสตร์ของโรงเรียนในรูปแบบของเอกสาร การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) ใช้วิธีการนี้ทั้งในส่วนการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน โดยจำแนกเอกสารหลักที่ศึกษาออกเป็น 4 กลุ่มคือ

1.1 เอกสารที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนและ โรงเรียน ได้แก่ ประวัติมหาดไทย ประวัติจังหวัด ประวัติโรงเรียน และ ประวัติเทศบาล

1.2 เอกสารเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของชุมชนและ โรงเรียน ได้แก่ ข้อพื้นฐานของเทศบาล แผนปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียน สถิติทางการศึกษาของโรงเรียน

1.3 เอกสารของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและ โรงเรียน ได้แก่ สมุดรายนาม สถิติจังหวัด แผนการลงทุนจังหวัด ข้อมูลการตลาดจังหวัด สถิติทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

1.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับ โรงเรียน ได้แก่ สมุดบันทึกการประชุมกรรมการศึกษา สมุดบันทึกการประชุมผู้ปกครอง สมุดบันทึกการตรวจเยี่ยมโรงเรียน สมุดบันทึกการนิเทศโรงเรียน สมุดหมายเหตุรายวันของโรงเรียน กฎระเบียบของทางราชการ ทะเบียน นักเรียน หนังสือขอความร่วมมือจากประชาชน หนังสือเชิญให้เข้ามาเป็นคณะกรรมการของโรงเรียน จุลสารของโรงเรียน แผ่นป้ายรายชื่อผู้บริจาคเงินสร้างอาคารเรียน บัญชีรายชื่อผู้บริจาคเงินและสิ่งของให้กับโรงเรียน คำกล่าวเปิดงานประจำปีของโรงเรียน คำกล่าวเปิดงานประจำปีของวัด เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) เป็นการศึกษาข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนและ โรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเด็นที่เกี่ยวกับทัศนะ ฐานคิด บทบาท และกระบวนการมีส่วนร่วมและพฤติกรรมที่เคยปฏิบัติในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและ โรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยจะทราบได้จากการสัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถาม (Guideline) ที่ถามถึงภูมิหลัง ความรู้ ความคิดเห็น เจตคติ ความเชื่อ ประสบการณ์ และความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลหลัก เกี่ยวกับการ

มีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลหลักและเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยผู้วิจัยไม่ชี้นำทั้งทางตรงและทางอ้อมให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตอบไปในแนวทางที่ผู้วิจัยต้องการ แต่อาจมีการขอให้ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ข้อมูลเพิ่มเติมในบางประเด็นที่ต้องการรายละเอียดของข้อมูลเดิม เพื่อเชื่อมโยงการสัมภาษณ์ให้เข้าสู่ประเด็นที่ต้องการอย่างลึกซึ้งได้ และตรวจสอบความเข้าใจให้ตรงกัน ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นการตรวจสอบและสรุปประเด็นตามแนวคำถาม (Guideline) เป็นระยะ พร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรมในการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักไปพร้อมกัน เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย โดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและผู้ช่วยสถานศึกษาจำนวน 3 คน กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน 2 คน กลุ่มผู้นำชุมชน 4 คน และกลุ่มนักเรียนโรงเรียน 4 คน

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เนื่องจากการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่น นอกจากจะเป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับฐานคิด การเข้าใจความหมายของการมีส่วนร่วม บทบาทของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม หลักการในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ แล้ว ในฐานะที่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกระบวนการทางสังคม (Social Process) อย่างหนึ่ง จำเป็นที่ผู้วิจัยต้องศึกษาความคิด ความเชื่อและทัศนคติร่วมกันหรือแตกต่างกันในกลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มด้วยวิธีการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการศึกษาข้อมูลตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่พลวัตของกลุ่ม (Group Dynamic) จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้แต่ละคนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นและทัศนะของตนออกมาอย่างเปิดเผยและจริงใจ โดยการจัดกลุ่มสนทนาแต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกกลุ่ม กลุ่มละ 8 คน ซึ่งผู้วิจัยจะจงเลือกมาเข้าร่วมกลุ่มโดยผู้ที่เข้าร่วมกลุ่มนี้ มีคุณลักษณะพื้นฐานที่คล้ายคลึงกัน (Homogeneous) ในส่วนที่จะมีผลต่อความเห็นหรือทัศนะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา เพื่อให้เข้าร่วมกลุ่มสนทนามีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้จุดประเด็นการสนทนาและกระตุ้นให้ผู้ร่วมสนทนาพูดคุยกันให้หัวข้อที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ล่วงหน้า โดยที่ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามที่ใช้ในการดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาในลักษณะของแนวคำถามที่ถามถึงความรู้สึก ฐานความคิด การตัดสินใจ การใช้เหตุผล แรงจูงใจหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนความประทับใจในขณะที่สนทนากัน โดยความคิดเห็นของคน ๆ หนึ่งในกลุ่ม อาจจะกระตุ้นให้คนอื่น ๆ ในกลุ่มพูดและแสดงความคิดเห็นของตนเองออกมา เพราะการจัดกลุ่มสนทนาเป็นการใช้หลักการปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม (Group Interaction) เป็นเครื่องมือให้ได้มาซึ่งข้อมูลและคำตอบซึ่งไม่อาจหาได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ หากไม่ใช่พลวัตที่เกิดขึ้นในกลุ่มเป็นสิ่งที่กระตุ้น โดยกลุ่มที่ผู้วิจัยจะจงในการสนทนากลุ่มคือ กลุ่มคณะครูที่มีส่วน

ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มคณะประชาชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มผู้มี ส่วนร่วมมากและกลุ่มผู้มีส่วนร่วมน้อยในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการจัดกลุ่มสนทนาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้ คือ

1. การเตรียมการก่อนการจัดกลุ่มสนทนา

1.1 การกำหนดหัวข้อประเด็นและแนวคำถามที่จะใช้ในการจัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัย ได้กำหนดหัวข้อ ประเด็น และแนวคำถามจากวัตถุประสงค์ในการวิจัย และปัญหาในการวิจัย ออกมาเป็นร่างแนวคำถามย่อย แล้วนำแนวคำถามย่อยที่ร่างไว้มาเรียบเรียงเป็นข้อคำถาม จัดลำดับ และผูกเรื่องราว เพื่อนำการสนทนาให้เป็นขั้นตอน และจัดลำดับความคิดเห็นให้เป็นหมวดหมู่ หรือหัวข้อใหญ่ เช่น หมวดคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในอดีต แล้วเป็นหมวดหมู่ของคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน เป็นต้น

1.2 การเตรียมบุคลากรในการจัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยได้เตรียมบุคลากรในการร่วมกัน จัดกลุ่มสนทนา ดังนี้

1.2.1 ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) คือ ผู้ถามคำถาม และกำกับการสนทนา ให้เป็นไปตามแนวทางของข้อที่จะศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนตรงกับประเด็นที่จะศึกษาและละเอียดที่สุดในเวลาที่กำหนด ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสนทนาในการจัดกลุ่มสนทนา ด้วยตนเอง เนื่องจากผู้วิจัยเป็นผู้ที่ได้ศึกษาแนวคิดและภูมิหลังของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างลึกซึ้ง จนเข้าใจปัญหาและแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา และได้ผ่านประสบการณ์การเก็บข้อมูลภาคสนามด้วย วิธีการจัดกลุ่มสนทนาในฐานะผู้จัดบันทึกคำสนทนา (Note-Taker) และเจ้าหน้าที่บริการทั่วไป (Provider) มาพอสมควร ประกอบกับผู้วิจัยมีประสบการณ์เป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamic) แก่คณะครูศึกษานิเทศก์อำเภอและจังหวัด รวมทั้งผู้บริหารการศึกษาและเป็นคณะร่วมประเมินผล ผู้นำการบริหารการเปลี่ยนแปลงกับยุทธศาสตร์ของผู้ว่าราชการจังหวัด จึงสามารถที่จะควบคุมประเด็นการสนทนากลุ่มได้ สามารถชักจูงให้สมาชิกกลุ่มอธิบายความรู้สึก ในประเด็นที่ซักถามได้ว่ามีความคิดเห็นหรือทัศนะอย่างไร พร้อมทั้งสามารถคิดวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ เพื่อเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลนั้นกับข้อมูลอื่นที่ได้รับคำตอบมาก่อน เพราะแนวคำถามที่ตั้งไว้จะเป็นกรอบของคำถาม ส่วนการถามคำถามในสถานการณ์ของการจัดกลุ่มสนทนา ผู้ดำเนินการสนทนาจะเป็นผู้แยกประเด็นคำถามให้เป็นรายละเอียดที่ซักถามและสร้างความต่อเนื่องในการสนทนากลุ่ม รวมทั้งสร้างบรรยากาศการสนทนากลุ่มให้เป็นกันเองไม่ต้องเครียด เพื่อให้ผู้ร่วม

สนทนากลุ่มรู้สึกเป็นอิสระที่จะแสดงความคิดเห็นและร่วมในการสนทนากลุ่มอย่างเต็มที่ ซึ่งจะ
ทำให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเข้าใจและสามารถตอบคำถามได้อย่างตรงประเด็น

1.2.2 ผู้จดบันทึกคำสนทนา (Note-Taker) คือ ผู้ทำหน้าที่จดคำพูดทุกคำพูดใน
การสนทนากลุ่มให้ได้มากที่สุด รวมทั้งจดกิริยาท่าทางของสมาชิกผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา เพราะ
ในการจัดกลุ่มสนทนาบางคนนิ่งเฉย ไม่แสดงความคิดเห็น แต่ก็รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก
กลุ่มรายอื่น และแสดงท่าทีเห็นด้วย ชื่นชม หรือไม่เห็นด้วยด้วยท่าทางกั๊กคิ้วหรืออึดอัด โดย
การแสดงออกทางแวตาทะหรือท่าทาง เช่น การพยักหน้า การส่ายหน้า การเฉยเมย การแสดงออก
ความคิดเห็นของสมาชิกบางคน ซึ่งผู้จดบันทึกคำสนทนาจะสังเกตและบันทึกสิ่งเหล่านี้ไว้ เพื่อ
เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในอันที่จะนำมาใช้ประกอบการศึกษาถึงบรรยากาศของการจัดกลุ่มสนทนา
ในแต่ละครั้ง เพื่อเป็นพื้นฐานในการคิดวิเคราะห์ข้อมูลจากคำพูดและท่าทางของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม
นอกจากนี้ผู้จดบันทึกคำสนทนาต้องทำหน้าที่ช่วยผู้ดำเนินการสนทนา โดยเป็นผู้คอยเตือน
ผู้ดำเนินการสนทนาให้ถามบางคำถามที่ละเอียดหรือลืมหืมถามหรือถามข้ามไป โดยก่อนเริ่มการจัด
กลุ่มสนทนาทุกครั้ง ผู้จดบันทึกคำสนทนากลุ่มจะเขียนแผนผังการนั่งสนทนากลุ่ม ให้ผู้ดำเนินการ
สนทนากลุ่ม เพื่อให้ผู้ดำเนินการและผู้จดบันทึกคำสนทนากลุ่มได้ทราบว่า สมาชิกกลุ่มคนใดนั่ง
ตรงไหนและผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่นั่งในตำแหน่งต่าง ๆ นั้นชื่ออะไร เพื่อช่วยในการดำเนินการจัด
กลุ่มสนทนาเป็นไปด้วยบรรยากาศที่ดี และผู้จดบันทึกคำสนทนากลุ่มก็สามารถจะจดบันทึก
คำสนทนากลุ่มได้ง่ายขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากผู้ช่วยวิจัยที่มีประสบการณ์
ในการเป็นผู้จดบันทึกคำสนทนากลุ่มและเคยทำงานภาคสนามมาแล้ว จำนวน 2 คน เป็นผู้จดบันทึก
คำสนทนากลุ่ม

1.2.3 เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป (Provider) และผู้คอยกันไม่ให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับ
การจัดกลุ่มสนทนาให้ออกไปจากสถานที่ที่ใช้ในการจัดกลุ่มสนทนา รวมทั้งทำหน้าที่บริการ
เอื้ออำนวยเพิ่มความสะดวกแก่ผู้ที่อยู่ในกลุ่มสนทนา โดยการบริการน้ำดื่ม กาแฟ บันทึกรูป
เปลี่ยนเทป ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากผู้ช่วยวิจัยที่มีประสบการณ์ในการเป็น
เจ้าหน้าที่บริการ ทั่วไปในการจัดกลุ่มสนทนา และเคยทำงานภาคสนามมาแล้ว จำนวน 1 คน
เป็นผู้ให้บริการทั่วไป

1.3 การเตรียมอุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูลในการจัดกลุ่มสนทนา อุปกรณ์
ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คือ เทปบันทึกเสียง เพราะในการจัดกลุ่มสนทนานั้นตลอดเวลา
ของการสนทนา จะมีการถกประเด็นปัญหา มีการโต้แย้ง เป็นกระแสดความคิดเห็นที่สวนกันไปมา
หลายเสียงหลายความคิดเห็น บางครั้งการพูดกันหลายคน หรือมีการถกเถียงได้ตอบกันรวดเร็ว
ซึ่งผู้จดบันทึกคำสนทนาจะบันทึกไม่ทัน จึงต้องบันทึกเสียงเอาไว้ เพราะคำตอบที่เป็นกระแส

โต้แย้งหรือการถกประเด็นกันด้วยเหตุผล และการแสดงความคิดเห็นสอดคล้องเห็นด้วยหรือโต้แย้ง จะเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ได้ข้อมูลจากการจัดกลุ่มสนทนาที่มีการแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย เทปบันทึกเสียงจึงจะเป็นอุปกรณ์บันทึกข้อมูลที่ดีที่สุดที่สามารถเห็นรายละเอียดและข้อคำตอบได้ดีที่สุด ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์ ศึกษา และหาข้อสรุปเชิงทฤษฎีในภายหลัง โดยเทปบันทึกเสียงที่ใช้ในการจัดกลุ่มสนทนาใช้เป็น ระบบบันทึกเสียงในระบบดิจิทัล (Digital Voice) ซึ่งสามารถบันทึกติดต่อกันได้ 12 ชั่วโมง ซึ่งเป็นประโยชน์ในการป้องกันการผิดพลาดในกาสรบันทึกข้อมูล รวมทั้งสามารถจัดเก็บและถ่ายโอนข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์และแผ่นซีดีรอมได้ อย่างไรก็ตาม ในการจัดกลุ่มสนทนาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เป็นผู้ตรวจสอบเครื่องบันทึกเสียงให้อยู่ในสภาพพร้อมสมบูรณ์ พร้อมทั้งใช้บันทึกเสียงการจัดกลุ่มสนทนาเพื่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด และในการบันทึกเสียงการจัดกลุ่มสนทนาที่ผู้วิจัยได้บันทึกเสียงโดยใช้เครื่องบันทึกเสียงขนาดเล็ก เพื่อความสะดวกในการใช้และเคลื่อนย้ายเครื่องบันทึกเสียง จึงมีความสะดวกในการบันทึกเสียงการจัดกลุ่มสนทนาทั้ง 4 กลุ่ม

2. สถานที่จัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยเลือกสถานที่ที่จัดกลุ่มสนทนาที่สะดวกสำหรับสมาชิกทุกคนมากที่สุดและเป็นพื้นที่ที่สมาชิกกลุ่มคุ้นเคย บรรยากาศเงียบสงบ อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่มีเสียงรบกวน แดดไม่ร้อน ไม่มีแมลงรบกวนและสามารถกันผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ออกไปจากพื้นที่ที่ใช้ในการจัดกลุ่มสนทนาได้ ในการจัดกลุ่มสนทนาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ห้องประชุมโรงเรียนเป็นสถานที่จัดสนทนากลุ่ม เนื่องจากห้องประชุมโรงเรียนเป็นห้องที่แยกต่างหาก จากห้องเรียนและห้องทำงานของผู้บริหารมีบรรยากาศสงบเงียบเหมาะสมที่จะใช้เป็นสถานที่จัดกลุ่มสนทนาในครั้งนี้

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยใช้เวลาในการจัดกลุ่มสนทนา ประมาณ 2 ชั่วโมง ในช่วงเช้าเวลาประมาณ 09.00 – 11.00 น. ทุกกลุ่ม ซึ่งนับว่าเป็นเวลาที่เหมาะสมเพราะสมาชิกจะมีสมาธิในการร่วมสนทนามากที่สุด เนื่องจากเป็นช่วงที่อากาศเย็นสบาย สมาชิกไม่เหนื่อยล้า ตั้งใจตอบคำถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกระตือรือร้น

4. การกำหนดบุคคลที่เข้าร่วมการสนทนาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการสนทนากลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลจากกลุ่มที่แตกต่างกันจากทั้ง 4 กลุ่ม และในการแบ่งกลุ่มจะแบ่งตามคุณลักษณะพื้นฐานของกลุ่มที่คล้ายคลึงกัน คือ

4.1 กลุ่มคณะครูที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 กลุ่มคณะประชาชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.3 กลุ่มผู้มีส่วนร่วมมาก คือ เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น เป็นผู้ปกครองนักเรียน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่โรงเรียนเชิญมาเป็นวิทยากรหรือเป็นที่ปรึกษาในการทำงาน หรือการกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น ฯลฯ

4.4 กลุ่มผู้มีส่วนร่วมน้อย คือ ผู้ที่ไม่ค่อยได้เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน แต่เคยมีความสัมพันธ์บางอย่างกับโรงเรียน เช่น เคยร่วมงานของโรงเรียน เคยบริจาคสิ่งของ เคยมาประชุมในฐานะผู้ปกครอง ฯลฯ

โดยการเลือกผู้ร่วมสนทนากลุ่มนี้ ผู้วิจัยจะเลือกผู้ร่วมกลุ่มสนทนาที่มีคุณลักษณะตามกลุ่มที่ผู้วิจัยกำหนดและคัดเลือกผู้เข้าข่ายที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักไว้จำนวนหนึ่งก่อน (Screening) แล้วจึงเลือกผู้ร่วมกลุ่มสนทนา โดยการพิจารณาว่า ใครจะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักได้ดีที่สุด เช่น เป็นผู้มีภาวะกระตือรือร้นที่จะมาร่วมกลุ่มสนทนา กล้าแสดงความคิดเห็นและไม่จู้จี้จนเกินไป ในการจัดกลุ่มสนทนากลุ่มนี้ ผู้ร่วมกลุ่มสนทนาในแต่ละกลุ่ม ๆ ละ 8 คน จัดการจัดกลุ่มสนทนาเป็น 4 กลุ่ม รวมจำนวนผู้ร่วมในการจัดกลุ่มสนทนาในครั้งนี้ จำนวน 32 คน

5. ขั้นตอนการดำเนินการจัดกลุ่มสนทนา ในการจัดกลุ่มสนทนาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการตามรายละเอียด ดังนี้

5.1 การนัดหมายสมาชิกกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยจะแจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ให้ผู้รับเชิญมาร่วมการจัดกลุ่มสนทนาทราบ โดยยื่นเรื่องการเข้าร่วมประชุมตรงตามเวลาและเข้าร่วมประชุมที่สถานที่นัดหมาย

5.2 การเตรียมสถานที่จัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยจะเตรียมสถานที่สำหรับการจัดกลุ่มสนทนาให้เรียบร้อยก่อนการจัดกลุ่มสนทนา พร้อมทั้งจัดเตรียมเครื่องบันทึกเสียงและวัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้พร้อมที่สุด ก่อนที่ผู้ร่วมกลุ่มสนทนาจะเดินทางมาถึง

5.3 การดำเนินการจัดกลุ่มสนทนา เมื่อสมาชิกที่มาร่วมกลุ่มสนทนาที่นัดหมายกันไว้แล้ว เดินทางมาถึงห้องประชุมของโรงเรียน ผู้ดำเนินการสนทนา คือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย ที่ทำหน้าที่จัดบันทึกคำสนทนาและเจ้าหน้าที่บริการทั่วไป ได้ร่วมกันต้อนรับผู้ร่วมกลุ่มสนทนา และเชิญมานั่งในสถานที่ที่จัดไว้ และพูดคุยสนทนากันถึงเรื่องทั่วไปในชุมชนและโรงเรียนเพื่อให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเป็นกันเองและไว้วางใจผู้วิจัย เมื่อถึงเวลาที่กำหนดและสมาชิกครบแล้ว จึงเริ่มการจัดกลุ่มสนทนา โดยผู้วิจัยได้แนะนำตนเองในฐานะผู้ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนา และแนะนำผู้ช่วยนักวิจัยประกอบด้วยผู้จัดบันทึกการสนทนากลุ่มและผู้ให้บริการทั่วไป แล้วอธิบายจุดมุ่งหมายของการจัดกลุ่มสนทนา และบอกให้ทราบว่ามีการบันทึกเสียงการสนทนาและจัดบันทึกคำสนทนาตลอดการจัดกลุ่มสนทนา เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยไม่บอกชื่อที่อยู่ของผู้แสดงความคิดเห็น แล้วเกริ่นนำด้วยคำถามสร้างความเป็นกันเองและสร้างความคุ้นเคย

จนเห็นว่าสมาชิกมีความผ่อนคลาย มีท่าทางเป็นกันเองและพร้อมที่จะเริ่มการสนทนากลุ่มแล้ว ผู้วิจัยจึงเริ่มนำการสนทนากลุ่มให้เกิดการสนทนาแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยการชักถามไม่ให้การสนทนาหยุดนิ่ง และสรุปคำตอบของสมาชิกบางคน เพื่อเปลี่ยนให้สมาชิกคนอื่นพูดบ้าง รวมทั้งสร้างประเด็นคำถามให้กลุ่มได้ถกประเด็นความเห็นซึ่งกันและกัน โดยการหลีกเลี่ยงการชักถามเป็นรายบุคคล นอกจากจะต้องการคำตอบที่ต่อเนื่องกัน เพื่อให้ได้รายละเอียดเชิงเหตุผลออกมา โดยผู้วิจัยได้พยายามสร้างบรรยากาศการสนทนาให้เป็นไปตามธรรมชาติ เว้นจังหวะการถามและเปิดประเด็นคำถามให้เหมาะสม พร้อมทั้งควบคุมให้สามารถถามคำถามตามแนวคำถาม (Guideline) โดยผู้วิจัยต้องพยายามทำให้ผู้ร่วมกลุ่มสนทนาเต็มใจร่วมกลุ่มสนทนาตลอดเวลาตามแนวในการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมมากที่สุด และสอดคล้องการสนทนา โดยการใช้อารมณ์ขันเพื่อสร้างบรรยากาศในการสนทนาตามความเหมาะสม โดยใช้เวลาในการสนทนาประมาณ 2 ชั่วโมง

เมื่อการจัดกลุ่มสนทนาสิ้นสุดลง ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยได้แสดงความขอบคุณผู้ร่วมกลุ่มสนทนาด้วยการมอบของที่ระลึก และสรุปผลการจัดกลุ่มสนทนาเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาทราบ

4. การสังเกตและจดบันทึก (Observation and Field-Note) ผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนและในโรงเรียน เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นจริง โดยในการวิจัยเชิงคุณภาพ นักวิจัยจะสังเกตพฤติกรรมทางสังคมหรือปฏิสัมพันธ์ของคนอย่างรอบคอบ แต่เนื่องจาก การมีส่วนร่วมของคนเป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวตลอดเวลา การสังเกตจึงต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง โดยผู้วิจัยจึงใช้การสังเกตเป็น 2 แบบ คือ

4.1 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Complete Observation) ช่วงแรกของการศึกษาเพื่อสำรวจสภาพทั่วไปของชุมชนและโรงเรียน เนื่องจากเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างความคุ้นเคย และสร้างความสัมพันธ์ (Rapport) กับชุมชนและโรงเรียน หลังจากนั้นจึงใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant as Observation) โดยมุ่งศึกษาใน 2 ประเภท คือ

4.2 การสังเกต (Observation) ใช้ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant as Observer) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Complete Observation) โดยมุ่งศึกษาใน 2 ประเด็นต่อไปนี้

4.2.1 ศึกษาแบบแผนพฤติกรรมที่เป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน ได้แก่ การสังเกตการดำเนินชีวิตโดยทั่วไปของคนในชุมชน การสังเกตกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ที่มีขึ้นในชุมชน เช่น กิจกรรม เกี่ยวกับการตาย กิจกรรมในช่วงเทศกาลต่าง ๆ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน

4.2.2 ศึกษาสิ่งทีแสดงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การมารับส่งบุตรหลานที่โรงเรียน การเข้าร่วมงานประจำปีของโรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้ปกครอง การมาร่วมประชุมของผู้ปกครอง การประชุมการศึกษา การมาร่วมกิจกรรมในวันเข้าค่ายลูกเสือ – ยุวศาสตร์ กิจกรรมในช่วงงานวัดการมาร่วมงานบุญในวันสำคัญทางศาสนาของประชาชนและโรงเรียน การร่วมกิจกรรมลอยกระทงของคนในชุมชน การเข้าร่วมงานค้าป่าเพื่อการศึกษาชุมชน เป็นต้น

สำหรับการรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตนี้ เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยใช้ควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์และใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือการสังเกตครั้งก่อนด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการ เงี่ยหูฟัง (Earesdropping) ควบคู่ไปกับการสังเกตโดยตลอดทั้งนี้เพราะการเงี่ยหูฟังจะช่วยให้ได้รับข้อมูล โดยไม่ต้องสัมภาษณ์และ ไม่ต้องสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล ดังรายละเอียดในตารางผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

ตารางที่ 1 รายละเอียดของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ลำดับ	เพศ	อายุ (ปี)	ฐานะทางสังคมของผู้ให้ข้อมูลหลัก	วิธีการเก็บข้อมูล
1	ชาย	46	ผู้บริหารสถานศึกษา	สัมภาษณ์ระดับลึก
2	หญิง	55	รอง ผู้อำนวยการสถานศึกษา	สัมภาษณ์ระดับลึก
3	ชาย	54	รอง ผู้อำนวยการสถานศึกษา	สัมภาษณ์ระดับลึก
4	ชาย	65	เจ้าอาวาส	สัมภาษณ์ระดับลึก
5	ชาย	48	นายกเทศมนตรี	สัมภาษณ์ระดับลึก
6	หญิง	52	นายกสมาคมศิษย์เก่า	สัมภาษณ์ระดับลึก
7	ชาย	39	ครู	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
8	ชาย	37	ครู	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
9	ชาย	42	ครู	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
10	หญิง	43	ครู	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
11	หญิง	45	ครู	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
12	หญิง	37	ครู	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
13	หญิง	48	ครู	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
14	หญิง	46	ครู	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
15	ชาย	15	นักเรียน	สัมภาษณ์ระดับลึก
16	ชาย	18	นักเรียน	สัมภาษณ์ระดับลึก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	เพศ	อายุ (ปี)	ฐานะทางสังคมของผู้ให้ข้อมูลหลัก	วิธีการเก็บข้อมูล
17	หญิง	15	นักเรียน	สัมภาษณ์ระดับลึก
18	หญิง	17	นักเรียน	สัมภาษณ์ระดับลึก
19	ชาย	46	ผู้ปกครองนักเรียน	สัมภาษณ์ระดับลึก
20	หญิง	52	ผู้ปกครองนักเรียน	สัมภาษณ์ระดับลึก
21	ชาย	65	ประชาชน	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
22	ชาย	62	ประชาชน	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
23	หญิง	51	ประชาชน	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
24	หญิง	54	ประชาชน	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
25	หญิง	61	ประชาชน	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
26	หญิง	60	ประชาชน	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
27	หญิง	54	ประชาชน	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
28	หญิง	62	ประชาชน	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
29	ชาย	59	กลุ่มผู้มีส่วนร่วมมาก	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
30	ชาย	60	กลุ่มที่มีส่วนร่วมมาก	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
31	ชาย	63	กลุ่มที่มีส่วนร่วมมาก	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
32	หญิง	65	กลุ่มที่มีส่วนร่วมมาก	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
33	หญิง	60	กลุ่มที่มีส่วนร่วมมาก	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
34	หญิง	55	กลุ่มที่มีส่วนร่วมมาก	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
35	หญิง	52	กลุ่มที่มีส่วนร่วมมาก	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
36	หญิง	48	กลุ่มที่มีส่วนร่วมมาก	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
37	ชาย	60	กลุ่มที่มีส่วนร่วมน้อย	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
38	ชาย	60	กลุ่มที่มีส่วนร่วมน้อย	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
39	ชาย	63	กลุ่มที่มีส่วนร่วมน้อย	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
40	ชาย	55	กลุ่มที่มีส่วนร่วมน้อย	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
41	หญิง	50	กลุ่มที่มีส่วนร่วมน้อย	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
42	หญิง	47	กลุ่มที่มีส่วนร่วมน้อย	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
43	หญิง	44	กลุ่มที่มีส่วนร่วมน้อย	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก
44	หญิง	51	กลุ่มที่มีส่วนร่วมน้อย	สนทนากลุ่ม/สังเกตและจดบันทึก

การตรวจสอบคุณภาพความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของผลการวิจัย โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) โดยเริ่มตั้งแต่ขณะเก็บข้อมูล การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แล้วนำมาบันทึก รวมทั้งกิริยาท่าทาง พฤติกรรม บรรยากาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อมาประกอบการแปลความหมายร่วมกับการถอดเทป และการบันทึกภาคสนามในหลาย ๆ วิธี และมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธี (Investigator Triangulation) แล้วนำกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่าน หรือกลับไปถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก (Reflecting) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงตามที่ผู้ให้ข้อมูลบอกเมื่อได้ข้อมูลในแต่ละครั้งแล้ว ทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ นำข้อมูลที่ผ่านมาขั้นตอนต่าง ๆ นี้เข้าปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีดังต่อไปนี้

1. กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลรายวัน ภายหลังที่เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดทำสนทนากลุ่มและการสังเกตฉบับบันทึก แล้วจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้ทราบว่าได้ข้อมูลอะไรที่ครบถ้วนแล้ว และจะต้องเก็บข้อมูลอะไรเพิ่มเติมอีก

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลรายสัปดาห์ เพื่อจัดหมวดหมู่และตรวจสอบข้อมูลที่ได้อีกในแต่ละประเด็นว่าเพียงพอแล้วหรือยัง

1.3 การวิเคราะห์ภาพรวม เพื่อหาข้อสรุปและตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบที่ได้จากการแสดงข้อมูล รวมถึงการตรวจสอบว่าข้อสรุป/ความหมายที่ได้นั้นมีความถูกต้องแม่นยำหรือน่าเชื่อถือเพียงใด

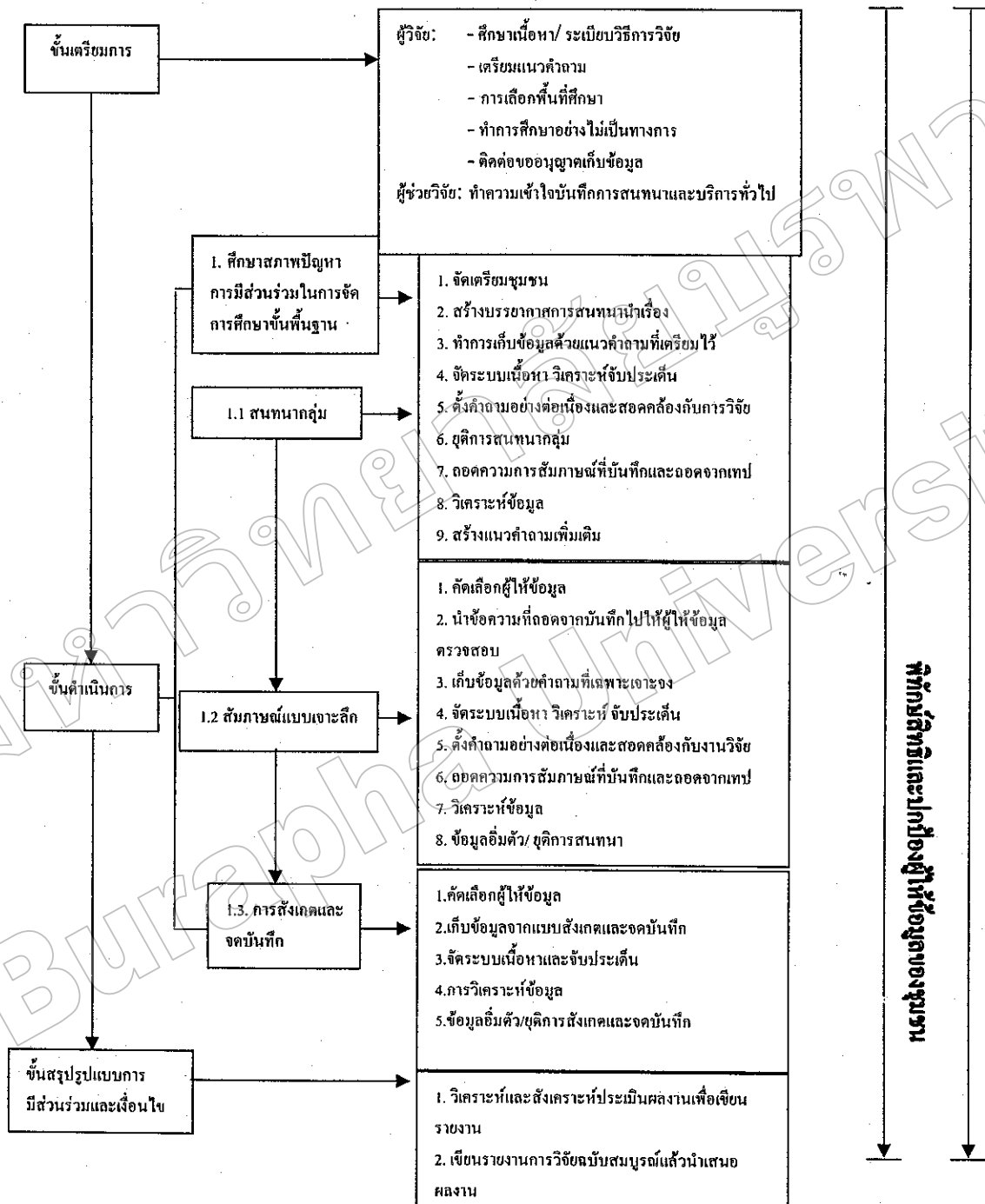
2. วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) โดยใช้วิธีต่อไปนี้

2.1 วิเคราะห์แนวคิดพื้นฐานของผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรม (Cultural Analysis) เพื่อให้ทราบถึงความคิดความเชื่อเป็นอย่างไรและมีหน้าที่ประโยชน์ในสังคมแล้วมีความตั้งใจอย่างไร ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิรูปแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม (Analytic Comparison) ในกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมาก และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานน้อย เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดและมุมมอง รวมทั้งเหตุผลและเงื่อนไขที่แตกต่างกัน

2.3 วิเคราะห์ภาพสำเร็จ (Successive Approximation) จากการวิเคราะห์กรอบแนวคิดเดิม แล้วปรับเปลี่ยนจนได้ภาพสำเร็จ

ในการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหารูปแบบเบื้องต้นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปหาแนวทางในการดำเนินงานได้และปรับกรอบแนวคิดเบื้องต้นเป็นกรอบแนวการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 4 สรุปขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย